

MEMO/2015. gada 5. maijs

Bērniem draudzīga tiesu sistēma: speciālistu viedokļi un pieredze

1. Kāpēc tika veikts pētījums?

Ar šo ES Pamattiesību aģentūras pētījumu tiek atbalstīts Eiropas Komisijas 2011. gada [ES plāns par bērnu tiesībām](#). Plānā ir norādīta nepieciešamība tiesu sistēmu veidot bērniem draudzīgāku. Tajā ietverti arī bērnu aizsardzības mehānismi, kas noteikti ES Direktīvā par cietušo tiesībām, kura visām dalībvalstīm jātransponē valsts tiesību aktos 2015. gada novembrī.

2. Ko šis pētījums aptver?

Pētījums sniedz visaptverošu priekšstatu par bērnu līdz 18 gadiem stāvokli, kuri bijuši iesaistīti tiesas procesos kā cietušie, liecinieki vai dalībnieki.

Tajā aplūkota faktiskā attieksme pret bērniem pašreizējā valsts tiesiskajā regulējumā un politikā. Tas papildina [Eiropas Komisijas darbu](#) ar pašreizējiem statistikas datiem un valstu tiesisko regulējumu un politiku.

Pētījumā speciālisti individuālajās un grupas intervijās tika aicināti dalīties praksē, pieredzē un sniegt novērtējumus, kā arī ierosināt uzlabojumus par to, kā bērni — praksē — piedalās tiesas procesos, no kāda vecuma, ar kādu atbalstu un kur notiek pratināšana, kā ir apmācīti speciālisti utt.

Šajā pirmajā *FRA* ziņojumā savākta speciālistu, kuri strādā ar kriminālprocesos un civilprocesos iesaistītiem bērniem, pieredze, viedokļi un uzskati, lai noteiktu pašreizējo praksi un procedūras, iespējamo uzlabojumu jomas un daudzsoļu praksi. Otrajā ziņojumā tiks atspoguļota bērnu pieredze, un tas tiks publicēts 2016. gadā.

Jautājumi tika iedalīti galvenajās tematiskajās jomās, pamatojoties uz Eiropas Padomes pamatnostādnēm par bērniem draudzīgu tiesu sistēmu, un bija vērsti uz tiesībām tikt uzklautam, tiesībām uz informāciju, tiesībām uz aizsardzību un privātumu, tiesībām uz diskriminācijas aizliegumu, kā arī uz bērna interešu principu un citiem būtiskiem jautājumiem, piemēram, par speciālistu apmācību un starpdisciplināru sadarbību.

Konkrētie jautājumi ir galvenā ziņojuma pielikumos.

3. Kā tika veikts pētījums?

Galvenās tematiskās jomas tika atlasītas pēc konsultēšanās ar ekspertiem un speciālistiem un saskaņā ar pamatprincipiem un galvenajiem elementiem [Eiropas Padomes pamatnostādnēs](#) par bērniem draudzīgu tiesu sistēmu.

Dati tika vākti pirms un pēc tiesas procesiem un to laikā, veicot individuālas intervijas, dokumentu pētījumus un mērķa grupu diskusijas ar

speciālistiem, kuri strādā ar bērniem. Kopumā no 2012. gada jūlija līdz 2012. gada decembrim tika intervēti 570 tiesneši, prokurori, juristi, tiesu darbinieki, psihologi, sociālie darbinieki, tulki un policijas darbinieki no 10 ES dalībvalstīm (Bulgārijas, Horvātijas, Igaunijas, Somijas, Francijas, Vācijas, Polijas, Rumānijas, Spānijas un Apvienotās Karalistes). Individuālās intervijas ilga 45 līdz 90 minūtes, bet mērķa grupu diskusijas – 1,5 līdz 2,5 stundas.

Metodikas izklāsts un informācija par mērķa grupām, izlases veidiem un iztaujāšanas grafikiem utt. atrodama ziņojuma pielikumos un tiešsaistē, kur ietvertas arī atsauces uz valstu tiesību aktiem līdz 2014. gada pirmajam ceturksnim, pārskats par valstu politiku un plašāks izziņas materiāls.

4. Ko valstis dara, lai tiesu sistēmu veidotu bērniem draudzīgāku?

Pētījumā ietvertajās valstīs *FRA* ir konstatējusi dažādu daudzsološu praksi, piemēram:

- **Igaunijas** policijas iecirkņos bērniem draudzīgās iztaujāšanas telpās ir anatomiskas lelles, kuras var apgērbt un izgērbt, pārrunājot seksuālas vardarbības gadījumus; šo līdzekli izmanto vairākās valstīs, lai bērniem pratināšanā būtu vieglāk komunicēt; savukārt **Somijā**, lai bērniem palīdzētu izpaust emocijas, sociālie darbinieki bieži izmanto kartītes ar rotaļlāciņu attēliem.
- Francijā vairākās pilsētās ir izveidoti kontaktpunkti, kur bērniem ir pieejami specializēti juristi, kuri sniedz informāciju par bērnu tiesībām un konsultācijas, kā arī atbalstu civiltiesiskos un krimināltiesiskos jautājumos. Šīs tikšanās ir bezmaksas un konfidenciālas, un bieži tiek piedāvāti pakalpojumi bez iepriekšēja pieraksta, kā arī uzticības tālruņi un izpratnes padziļināšanas pasākumi skolās.
- Polijā bērni līdz 15 gadu vecumam tiek intervēti "zilajās istabās", kurās ir rotaļlietas, bērniem draudzīgas mēbeles un caurredzami spoguļi, lai vadītu iztaujāšanu bez visu attiecīgo iesaistīto personu klātbūtnes telpā, kurā atrodas bērns.
- Apvienotajā Karalistē bērniem ir pieejami daudzi materiāli, lai izprastu, ko nozīmē sarunāties ar tiesu. Bukleti paredzēti dažādu vecumu grupām, un tajos izmanto vecumam atbilstošu valodu, mīklas, spēles utt. Turklāt tie ir pieejami dažādās valodās, lai tos varētu izmantot arī migrantu bērni.

5. Cik reprezentatīvi ir rezultāti?

FRA nodrošināja vienotu pieeju izlases veidam, respondentu atlasei un iztaujāšanas un mērķa grupas jautājumiem, kā arī datu vākšanai. Lai atvieglotu salīdzinošo analīzi dalībvalstīs, *FRA* izstrādāja "ziņojuma veidni" visām intervijām un mērķa grupu diskusijām. Lai sniegtu visprecīzāko un aktuālāko pieejamo informāciju un analīzi, tika iekļauti galvenie tiesību akti un politikas tendences līdz 2014. gada pirmajam ceturksnim.

Galvenos rezultātus var izmantot kā vadlīnijas arī šajā pētījumā neietvertās dalībvalstīs.

6. Kā tika izraudzītas 10 ES dalībvalstis?

10 ES dalībvalstis tika izraudzītas, lai atspoguļotu tiesu sistēmu daudzveidību un dažādo praksi attiecībā uz bērnu līdzdalību tiesvedībā.

Šo izvēli noteica vairāki kritēriji: ģeogrāfiskā izplatība, atšķirīgas tiesu sistēmas, iedzīvotāju skaits, nacionālās atšķirības, iepriekš konstatēta daudzsološa prakse, kā arī labas prakses neesamība.

7. Cik bērnus skar kriminālprocesu un civilprocesu ES?

Nav iespējams noteikt precīzu kriminālprocesos un civilprocesos iesaistīto bērnu skaitu Eiropas Savienībā datu būtisko nepilnību dēļ dalībvalstīs.

Eurostat lēš, ka 19 % ES iedzīvotāju ir jaunāki par 18 gadiem. Tas atbilst 95 miljoniem bērnu.

Eiropas Komisijas dati no 11 dalībvalstīm, kurās kopējais iedzīvotāju bērnu skaits ir 20 miljoni, liecina, ka 2010. gadā 74 000 bērnu bija cietuši noziedzīgos nodarījumos, bet 495 000 bērnu bija iesaistīti vecāku šķiršanās procesos. Tas nozīmē, ka attiecībā uz aplēstajiem 95 miljoniem bērnu ES 28 dalībvalstīs katru gadu aptuveni 2 500 000 bērnu varētu skart tiesvedība ES.

8. Kā FRA turpinās darbu saistībā ar pētījuma rezultātiem?

FRA veicinās pētījuma rezultātu izmantošanu, lai mainītu politiku. Tas tiks panākts kopā ar citām iestādēm, piemēram, Eiropas Komisiju, Eiropas Parlamentu, Eiropas Padomi. FRA strādās arī ciešā sadarbībā ar dalībvalstīm un pilsoniskās sabiedrības organizācijām.

Papildu informācija

Par FRA darbu pie bērnu tiesībām sk. [FRA tīmekļa vietni](#) un presei paredzēto informāciju par bērniem draudzīgu tiesu sistēmu.

Alternatīvi, lūdzu, sazinieties ar FRA mediju komandu.

E-pasts: media@fra.europa.eu / Tālrs.: +43 1 58030-642